

NAUCZYCIELSKIE KOLEGIUM JĘZYKÓW OBCYCH W KALISZU

PROGRAM NAUCZANIA

SPECJALNOŚĆ JĘZYK ROSYJSKI

Programy nauczania opracowano w oparciu o Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 czerwca 2006 roku w sprawie standardów kształcenia nauczycieli w kolegiach nauczycielskich i nauczycielskich kolegiach języków obcych (Dz. U. nr 128 poz. 897).

Spis treści

KSZTAŁCENIE MERYTORYCZNE	4
A.KSZTAŁCENIE JĘZYKOWE	5
PRAKTYCZNA NAUKA JĘZYKA ROSYJSKIEGO.....	6
B.KSZTAŁCENIE FILOLOGICZNE	9
LITERATURA ROSYJSKA.....	10
WSTĘP DO LITERATUROZNAWSTWA.....	11
HISTORIA ROSJI.....	13
KULTURA I REALIA ROSJI	14
WSTĘP DO JĘZYKOZNAWSTWA.....	15
HISTORIA JĘZYKA ROSYJSKIEGO	17
GRAMATYKA OPISOWA JĘZYKA ROSYJSKIEGO	18
SEMINARIUM DYPLOMOWE	21
GRAMATYKA KONTRASTYWNA ROSYJSKO-POLSKA.....	22
JĘZYK STARO-CERKIEWNO-SŁOWIAŃSKI	23
KSZTAŁCENIE NAUCZYCIELSKIE	24
PSYCHOLOGIA.....	25
PEDAGOGIKA.....	26
DYDAKTYKA JĘZYKA ROSYJSKIEGO WRAZ Z NAUCZANIEM	
WCZESNOSZKOLNYM	27
TEORIA UCZENIA I NAUCZANIA.....	32
HIGIENA I EMISJA GŁOSU.....	34
PRAWO OŚWIATOWE.....	35
PRZEDMIOTY UZUPEŁNIAJĄCE	36
WYCHOWANIE ZDROWOTNE	37
INNE PRZEDMIOTY.....	38
TECHNOLOGIA INFORMACYJNA W NAUCZANIU JĘZYKA OBCEGO.....	39
LEKTORAT DRUGIEGO JĘZYKA OBCEGO	40
PRAKTYKI PEDAGOGICZNE.....	42

KSZTAŁCENIE MERYTORYCZNE

A.KSZTAŁCENIE JĘZYKOWE

PRAKTYCZNA NAUKA JEZYKA ROSYJSKIEGO

Zintegrowany kurs nauki języka rosyjskiego na poziomie akademickim, którego głównym celem jest kompleksowy rozwój kompetencji językowej studenta. Kurs obejmuje następujące sprawności językowe: fonetykę praktyczną, słuchanie, mówienie, pisanie, czytanie, gramatykę praktyczną, tłumaczenia oraz sprawności zintegrowane.

FONETYKA PRAKTYCZNA

Celem kursu jest zapoznanie słuchaczy z następującymi zagadnieniami z zakresu fonetyki i fonologii:

- Segmentalne i suprasegmentalne jednostki fonetyczne.
- Właściwości artykulacyjne i akustyczne głosek.
- System wokaliczny i konsonantyczny.
- Pozycyjne i historyczne alternacje głosek.
- Akcent i intonacja.
- Pojęcie fonemu.
- Rosyjskie szkoły fonologiczne.

SŁUCHANIE

Cele kształcenia

- Rozwijanie umiejętności niezbędnych do rozumienia i interpretowania różnych tekstów słuchanych.
- Rozwijanie różnorodnych strategii słuchania i poszerzanie ich o nowe techniki.
- Analiza tekstów pod kątem metodycznym.
- Zapoznanie słuchaczy z różnymi stylami i rejestrami językowymi, akcentami i dialektami.
- Integracja sprawności językowych.
- Motywowanie słuchaczy do pracy własnej.
- Rozwijanie autonomii słuchacza.
- Przygotowanie do egzaminu PNJR.

MÓWIENIE

Cele kształcenia

- Rozwijanie interaktywnej komunikacji, strategii używanych w rozmowach i negocjacji.
- Nauczenie udzielania i uzyskiwania informacji, umiejętności argumentowania, parafrazowania, podsumowywania, porównywania, wyrażania opinii i uczuć, konstruktywnej krytyki.
- Rozwijanie umiejętności oceniania wypowiedzi własnej i innych, podawania opinii zwrotnej.
- Podnoszenie kompetencji językowej, płynności wypowiedzi, wzbogacanie słownictwa.
- Stosowanie właściwych środków wyrazu dla wypowiedzi formalnych i nieformalnych.

- Rozwijanie kreatywności.
- Organizacja wypowiedzi ustnej.
- Motywowanie słuchaczy do pracy własnej.
- Rozwijanie autonomii słuchacza.
- Przygotowanie do egzaminu ustnego z PNJR.

PISANIE

Wprowadzenie słuchaczy w proces pisania i wyjaśnienie poszczególnych etapów tego procesu. Rozwinięcie u słuchaczy umiejętności pisania dla celów akademickich ze szczególnym uwzględnieniem form obowiązujących słuchaczy na egzaminie praktycznym.

Po zakończeniu kursu słuchacz:

- potrafi napisać esej o charakterze akademickim,
- poprawnie formułuje tezę, stosuje różne rodzaje argumentacji,
- dobrze organizuje poszczególne paragrafy eseju,
- umiejętnie dobiera sposób zakończenia eseju w zależności od typu eseju,
- stosuje szeroki zakres słownictwa,
- dobiera odpowiedni rejestr językowy w zależności od rodzaju zadania i adresata,
- wypowiada się w sposób zwięzły i logiczny,
- formułuje zdania poprawne pod względem gramatyki, interpunkcji i ortografii.

CZYTANIE

Cele kształcenia

- Rozwinięcie umiejętności czytania ze zrozumieniem (czytanie ze zrozumieniem ogólnego znaczenia tekstu / czytanie dla zrozumienia szczegółowych informacji i komunikatów).
- Rozszerzenie zasobu posiadanego słownictwa.
- Wykształcenie strategii rozumienia tekstu pisanego w języku rosyjskim.
- Właściwe przygotowanie słuchaczy do egzaminu praktycznego.

GRAMATYKA PRAKTYCZNA

Cele kształcenia

- Osiągnięcie poprawności językowej w mowie i piśmie poprzez powtórzenie, konsolidację i poszerzenie praktycznej znajomości głównych struktur gramatycznych.
- Przyswojenie terminologii stosowanej w opisie językowym w stopniu umożliwiającym samodzielne studiowanie literatury przedmiotu.
- Poszerzanie słownictwa poprzez ćwiczenia z zakresu słowotwórstwa.
- Wyrobienie umiejętności identyfikacji i poprawiania błędów językowych na poziomie zdania.
- Wykształcenie umiejętności analizowania i poprawnego budowania zdań złożonych.
- Wykształcenie umiejętności stosowania związków frazeologicznych.
- Rozwijanie umiejętności stosowania właściwego rejestru języka.
- Wyrobienie umiejętności krytycznej analizy tekstu i poprawiania błędów językowych.

- Doskonalenie poprawności i precyzji w stosowaniu języka pisanego i mówionego.
- Wykształcenie umiejętności poprawnego przekazania znaczenia tekstu oryginalnego w przekładzie.
- Doskonalenie umiejętności krytycznej analizy tekstu i poprawiania błędów.

TLUMACZENIA

Cele kształcenia:

Zapoznanie słuchaczy z różnorodnymi strategiami i technikami tłumaczenia oraz z modelem świadomego kierowania procesem tłumaczenia uwzględniający rodzaj zadania przekładowego, priorytety tłumacza oraz problemy kulturowe. Wykonywanie ćwiczeń rozwijających sprawności językowe oraz poprawność gramatyczną formułowanych wypowiedzi.

Treści nauczania:

- Kontekst.
- Styl formalny i nieformalny.
- Wyrażenia idiomatyczne, czasowniki złożone, przysłowia i powiedzenia.
- Proces tłumaczenia.
- Wprowadzenie różnych form i typów tekstów do tłumaczenia: artykuł, teksty literackie, listy, raporty, itd.
- Wprowadzenie różnych zagadnień gramatyczno-leksykalnych w zdaniach do tłumaczenia.

SPRAWNOŚCI ZINTEGROWANE

Celem kształcenia jest zintegrowanie wszystkich umiejętności językowych, a więc czytania, pisania, mówienia, słuchania oraz wymowy. Ponieważ przedmiot ten uczony jest na roku trzecim, w którym nie przewidziano przedmiotu „Czytanie”, szczególny nacisk kładzie się na umiejętność czytania.

B.KSZTAŁCENIE FILOLOGICZNE

LITERATURA ROSYJSKA

Kurs przedstawia zarys rozwoju literatury rosyjskiej poczynając od piśmiennictwa Rusi Kijowskiej. Zagadnienia: Okres Smuty (XVII w.), Klasycyzm rosyjski i rozwój oświecenia, Romantyzm, Neoklasycyzm, A. Puszkina, M. Lermontowa, M. Gogol, Wpływ koncepcji społecznych Czernyszewskiego i Dobrolubowa, I. Turgieniew, Gonczarow, F. Dostojewski, L. Tołstoj, Dramaturgia II połowy XIX wieku (Ostrowski, A. Czechow, Suchowo-Kobylin), Poezja, (F. Tiutczew, N. Niekrasow). Literatura początku XX wieku, M. Gorki, W. Majakowski, A. Błok, M. Bułhakow, I. Babel, M. Zoszczenko, A. Kuprin, I. Bunin, A. Płatonow. Nurt romantyczny – K. Paustowski. Socrealizm – powieść produkcyjna. Okres powojenny – M. Szołochow, B. Pasternak, W. Szukszyn, K. Simonow, A. Twardowski. Zjawisko „odwilży” – I. Erienburg, I. Bondarijew, A. Sołżenicyn, W. Rasputin, W. Katajew. Poezja – J. Jewtuszenko, A. A. Wozniesiński, R. Roźdiestwiński, B. Okudźawa, W. Wysocki. Lata 1970–1995 – I. Trifonow, W. Szałamow, I. Brodski. Pisarze rosyjskojęzyczni (Cz. Ajtmatow, W. Bykow, R. Gamzatow) i emigracyjni (W. Nabokow, M. Druźnikow). Ostatnia dekada w literaturze rosyjskiej.

Literatura:

1. *Literatura rosyjska. Podręcznik*, pod red. M. Jakóbca t. 1, Warszawa 1971 (wyd. II 1976).
2. *Literatura rosyjska w zarysie. Podręcznik*, pod red. Z. Barańskiego i A. Semczuka, Warszawa 1976.
3. *Sylwetki współczesnych pisarzy rosyjskich*, pod red. P. Fasta.
4. L. Łużny, *Rosyjska literatura ludowa*, Warszawa 1977.
5. D. Lichaczow, *Wielikoję nasłedije*, Moskwa 1979.
6. *Ruskoje narodnoje poetyczskoje tworczestwo*, pod. red. N. Krawcowa, Moskwa 1974.
7. W. Serczyk, *Kultura rosyjska XVIII w.*, Wrocław 1984.
8. Drawicz (red.), *Literatura rosyjska XX w.*, Warszawa 1997.
9. T. Klimowicz, *Przewodnik po współczesnej literaturze rosyjskiej i jej okolicach (1917-1996)*, Wrocław 1996.
10. Z. Barański, J. Litwinow, *Rosyjskie manifesty literackie. Przełom XIX i XX w.*, Warszawa 1982.
11. T. Klimowicz, *Przewodnik po współczesnej literaturze rosyjskiej i jej okolicach (1917-1996)*, Wrocław 1996.
12. Mucha, *Historia literatury rosyjskiej. Zarys*, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź 1989.

Literatura uzupełniająca oraz kanon lektur podawany jest na zajęciach.

WSTĘP DO LITERATUROZNAWSTWA

1. Przedmiot i zakres teorii literatury na tle innych dyscyplin literaturoznawczych.
2. Między artystem a użytecznością: charakter i funkcje literatury.
3. Dzieło literackie jako dzieło sztuki i wypowiedź językowa.
4. Rzeczywistość literacka, konwencja literacka, proces historycznoliteracki.
5. Cechy swoiste literatury: mimesis, obrazowanie, fikcja literacka.
6. Utwór literacki w aspekcie komunikacji językowej: autor – dzieło – odbiorca.
7. Struktura dzieła literackiego.
8. Pozycja narratora. Wypowiedzi w dziele literackim.
9. Świat przedstawiony utworu literackiego i jego kompozycja.
10. Postać literacka.
11. Przestrzeń w dziele literackim. Świat przedmiotowy.
12. Czas w dziele literackim. Zagadnienia czasoprzestrzeni.
13. Zasady i metody interpretacji dzieła literackiego.
14. Kierunki współczesnych badań literackich oraz rosyjscy formaliści (W. Szklowski, B. Eichenbaum, M. Piotrowski, W. Żyrmunski, J. Łotman).

POETYKA

1. Przedmiot i zakres poetyki:
 - a) okres literacki
 - b) prąd literacki
2. Podstawowe rodzaje i gatunki literackie (odmiany gatunkowe)
3. Liryka
 - a) typy liryki
 - b) stylistyka
 - leksyka poetycka
 - tropy
 - składnia poetycka
 - eufonia
 - stylizacje
 - c) wersologia
 - systemy wiersza
 - rymy
 - strofy
4. Epika i jej podstawowe kategorie
 - narracja
 - kompozycja
 - świat przedstawiony
 - bohater
5. Dramat
 - a) dramat a teatr
 - b) struktura językowa dramatu
 - c) budowa świata przedstawionego dramatu

Literatura:

1. M. Głowiński, A. Okopień-Sławińska, J. Sławiński, *Zarys teorii literatury*, Warszawa 1991.
2. 1991.
3. E. Miodońska-Brookes, A. Kulawik, M. Tatar, *Zarys poetyki*, Warszawa 1972.
A. Chojnacki, *Poetyka*, Warszawa 1978.

4. S. Wysłouch, B. Chrząstowska, *Poetyka stosowana*, Warszawa 1978.
5. S. Sierotwiński, *Słownik terminów literackich*, Wrocław 1970.
6. А. Квятковский, *Поэтический словарь*, Москва 1966.
7. M. Głowiński, T. Kostkiewiczowa, A. Okopień-Sławińska, *Słownik terminów literackich*, Wrocław 1976.
8. J. Krzyżanowski, *Nauka o literaturze*, Wrocław 1969.
9. A. Kulawik, *Poetyka. Wstęp do teorii dzieła literackiego*, Warszawa 1990.
10. S. Skwarczyńska, *Kierunki w badaniach literackich*, Warszawa 1984.
11. A. Burzyńska, M.P. Markowski, *Teorie literatury XX wieku*, Kraków 2006.
12. G. Gazda, *Słownik europejskich kierunków i grup literackich XX wieku*, Warszawa 2000.
13. B. Kaniewska, A. Legeżyńska, *Teoria literatury*, Poznań 2002.
14. *Sztuka interpretacji*, red. H. Markiewicz, t. I-II, Wrocław 1973.
15. F. Sielicki, *Поэтика*, Wrocław 1970.
16. Б.В. Томашевский, *Теория литературы. Поэтика*, Москва 2002.
17. J. Faryno, *Wprowadzenie do literaturoznawstwa*, Warszawa 1991.
18. В.Е. Хализев, *Теория литературы*, Москва 2000.
19. Л.Г. Бабенко, Ю.В. Казарин, *Лингвистический анализ художественного текста. Теория и практика*, Москва 2005.

HISTORIA ROSJI

Przewiduje się realizację następującej tematyki z dziejów Rosji: Ruś Kijowska, Ruś Moskiewska, Rosyjskie imperium w wieku XVIII i reformy Piotra I oraz panowanie Katarzyny II, Rosja na początku wieku XIX i wojna z Napoleonem, powstanie dekabrystów, Rosja w drugiej połowie wieku XIX, Rosja w początku wieku XX oraz w latach 1917-1924, Związek Radziecki w latach 30-tych, Wielka Wojna Ojczyźniana, Rosja w latach 50-tych XIX w., Rosja po śmierci Stalina, Rosja w latach 80-90-ych (Pieriestrojka i rozpad Związku Radzieckiego), Rosja w ostatniej dekadzie.

Literatura:

1. L. Bazyłow, *Historia Rosji*, t.I-II, Warszawa 1985.
2. М.Н. Зуев, *История России*, Москва 1999.
3. J. Ochmański, *Dzieje Rosji do 1681 r.*, Poznań 1980.
4. W. Serczyk, *Kultura rosyjska XVIII wieku*, Warszawa 1984.

Poza wymienionymi pozycjami artykuły ze współczesnych czasopism polskich i rosyjskich dotyczące współczesnej Rosji i stosunków polsko-rosyjskich.

KULTURA I REALIA ROSJI

Wykład prowadzony w języku rosyjskim. Kurs przedstawia bogatą faktograficznie panoramę wydarzeń kulturowych w Rosji od doby archaicznej po współczesność z uwzględnieniem procesu lingwo-pojęciowego (tezaurus). Szczegółowa periodyzacja (uzmysławiająca materialno-duchową jedność kultury) jest pomyślana jako solidna baza dla dalszego studiowania współczesnych procesów cywilizacyjno-kulturowych. Przyjęta metoda uwzględnia najnowsze osiągnięcia kulturologii, zwłaszcza rosyjskiej, której aparat pojęciowy stanowi inspirację w uświadamianiu rosnącej rangi „duchowości” i procesu budowania mentalności XXI wieku.

Zagadnienia szczegółowe:

Kultura Rusi Kijowskiej; Język starej architektury: Budownictwo drewniane; Moskwa i Kreml; Klasztory rosyjskie; Język malarstwa sakramentalnego (ikony); Święta ludowe, Kultura rosyjska XVIII–XIX wieku; Style w architekturze i malarstwie; Wprowadzenie „grażdanki” przez Piotra I; Biblioteki; Muzea; Muzyka klasyczna; „Wiek srebrny” w Rosji; Teatr; Okres po przewrocie bolszewików; Socrealizm; „Odwilż”; Kultura okresu „zastoju”; Ostatnia dekada w kulturze rosyjskiej.

Literatura:

1. *Введение в культурологию*, Москва 1995.
2. P. Evdokimov, *Prawosławie*, przekł. ks. J. Klinger, Warszawa 1986.
3. W. Bielousowa, A. Markunas, *В мире культурологических понятий, идей, направлений*, Poznań 2004.
4. W. Serczyk, *Kultura rosyjska XVIII wieku*, Warszawa 1984.
5. L. Bazyłow, *Historia nowożytnej kultury rosyjskiej*, Warszawa 1986.

WSTĘP DO JEZYKOZNAWSTWA

1. Ogólne wiadomości o języku i historii językoznawstwa. Pojęcie języka naturalnego. Język jako obiekt badań naukowych. Przedmiot i zadania językoznawstwa.
2. Zakresy językoznawstwa: cele /językoznawstwo ogólne i stosowane/;
3. Przedmiot badań /językoznawstwo wewnętrzne i zewnętrzne/; aspekt badawczy /Językoznawstwo diachroniczne i synchroniczne/; zasięg badań /językoznawstwo ogólne i porównawcze/; założenia i metody badań /Językoznawstwo statystyczne, strukturalne, generatywne i kognitywne/.
4. Pojęcie znaku i znaki językowe.
5. Znaczenie znaku językowego /wyrazu/.
6. Kryteria znaczeniowe wyrazów.
7. Język jako system. Poziomy struktury języka.
8. Otwarte i zamknięte podsystemy języka. Słownictwo jako podsystem języka.
9. Funkcje języka i wypowiedzi.
10. Fonetyczne parametry języka: intonacja, akcent, dźwięk. Fonem.
11. Morfem jako podstawowy element języka. Typy morfemów.
12. Wyraz jako jednostka formalno-znaczeniowa.
13. Wypowiedź. Części mowy a człony zdania. Zdanie w gramatyce opisowej.
14. Odmiany języka /języki sztuczne i naturalne/.
15. Mowa i pismo jako odmiany języka.
16. Historia pisma /zarys ogólny/.
17. Pojęcie normy językowej. Poprawność, norma i jej odmiany /wewnątrz językowe kryteria poprawności: funkcjonalność i zgodność z systemem; kryteria zewnątrz językowe: narodowe, logiczne, autorytetu...
18. Sytuacyjne i pozajęzykowe składniki komunikacji językowej.
19. Kryteria typologiczne języków.
20. Główne teorie lingwistyczne: generatywizm, kognitywizm, strukturalizm.
21. Klasyfikacja źródeł leksykograficznych języków słowiańskich.
22. Opis bibliograficzny /bibliografia, przypisy, cytaty/.
23. Przegląd wybranych naukowych czasopism językoznawczych.

Literatura:

1. Renata Grzegorzczkowska, *Wstęp do językoznawstwa*, Warszawa 2008.
2. Edward Łuczyński, Jolanta Maćkiewicz, *Językoznawstwo ogólne. Wybrane zagadnienia*, Gdańsk 2002.
3. Czesław Lachur, *Zarys językoznawstwa ogólnego*, Opole 2004.
4. Antoni Furdal, *Językoznawstwo otwarte*, Wrocław-Warszawa-Kraków 2000.
5. Ireneusz Bobrowski, *Zaproszenie do językoznawstwa*, Kraków 1998.
6. Tadeusz Milewski, *Językoznawstwo*, Warszawa 1972.
7. Jerzy Bańczerowski, Jerzy Pogonowski, *Wstęp do językoznawstwa*, Poznań 1982.
8. Marian Bobran, *Введение в языкознание*, Rzeszów 1997.
9. A. Weinsberg, *Językoznawstwo ogólne*, Warszawa 1983.
10. А.М. Камчатнов, Н.А. Николина, *Введение в языкознание*, Москва 2002.
11. А.Я. Шайкевич, *Введение в лингвистику*, Москва 2005.
12. *Энциклопедический словарь-справочник лингвистических терминов*

и понятий. Русский язык, под ред. А.Н. Тихонова, Р.И. Хашимова, т. I, II, Москва 2008.

13. А.А. Реформатский, *Введение в языковедение*, Москва 1996.

14. Ю.С. Маслов, *Введение в языкознание*, Москва 1987.

HISTORIA JEZYKA ROSYJSKIEGO

1. Wprowadzenie

Prasłowiańska wspólnota językowa. Dialektyczne zróżnicowanie języka prasłowiańskiego. Wykształcenie się wspólnoty językowej wschodniosłowiańskiej i związki z językami południowo- i zachodniosłowiańskimi, Rozpad wspólnoty językowej wschodniosłowiańskiej i wyodrębnienie się języka ukraińskiego, rosyjskiego i białoruskiego. Ogólna charakterystyka współczesnych gwar rosyjskich. Podstawowe źródła do badań nad historią języka staroruskiego i rosyjskiego. Najważniejsze zabytki piśmiennictwa. Periodyzacja historii języka rosyjskiego.

2. Fonetyka

Opis systemu wokalicznego i konsonantycznego. Rozwój systemu fonetycznego: najważniejsze procesy, zjawiska, tendencje i zmiany.

3. Morfologia

Rozwój systemu morfologicznego. Deklinacja rzeczowników, zmiany historyczne w zakresie kategorii gramatycznych. Deklinacja zaimków. Stopniowanie przymiotników. Pochodzenie, budowa i odmiana liczebników Czasownik - kategorie gramatyczne; tematy czasowników, podział na koniugacje, gramatyczne kategorie czasu i aspektu, tryby, imiesłowy, formy nieodmienne. Historia nieodmiennych części mowy.

4. Składnia

Budowa zdań prostych. Osobliwe konstrukcje syntaktyczne. Uwagi o budowie zdań złożonych.

5. Zarys historii staroruskiego i rosyjskiego języka literackiego.

Charakterystyka poszczególnych okresów rozwojowych. Język literacki okresu Rusi Kijowskiej i rozbitcia dzielnicowego (X–XIV w.). Język literacki Rusi Moskiewskiej (XV–XVII w.). Język rosyjski w XVIII w. Rola Puszkina w rozwoju rosyjskiego języka literackiego. Język rosyjski XX w.

Literatura:

1. А.И. Ефимов, *История русского литературного языка*, Москва 1971.
2. I. Galster, *Zarys gramatyki historycznej języka rosyjskiego*, Warszawa 1998.
3. J. Rieger, *Z dziejów języka rosyjskiego*. Warszawa 1998.
4. A. Bartoszewicz, *Istorija russkogo literaturnogo jazyka*, Warszawa 1979.
5. А.И. Горшков, *История русского литературного языка*, Москва 1961.
6. Г.И. Шкляревский, *История русского литературного языка. Вторая половина XVIII-XX век*, Харьков 1967.
7. Е.И. Янович, *Историческая грамматика русского языка*, Минск 1986.
8. П.С. Кузнецов, *Историческая грамматика русского языка. Морфология*, Москва 1953.
9. П.Я. Черных, *Историческая грамматика русского языка*, Москва 1954.
10. T. Rott-Żebrowski, *Historia rosyjskiego języka literackiego*, Lublin 1984.
11. T. Lehr-Splawiński, W. Witkowski, *Wybór tekstów do historii języka rosyjskiego*, Warszawa 1965.
12. А.Н. Кожин, *Хрестоматия по истории русского литературного языка*, Москва 1974.

GRAMATYKA OPISOWA JEZYKA ROSYJSKIEGO

Leksykologia

1. Pojęcie wyrazu. Znaczenie leksykalne wyrazu Typy znaczeń leksykalnych.
2. Relacje paradygmaticzne w leksyce.
3. Relacje syntagmaticzne w leksyce.
4. Charakterystyka leksyki w aspekcie jej pochodzenia, sfery użycia oraz właściwości stylistycznych
5. Typologia frazeologizmów.

Słowotwórstwo

1. Podstawowe pojęcia słowotwórstwa.
2. Sposoby słowotwórcze.
3. Zasady analizy słowotwórczej i morfologicznej.
4. Zmiany w strukturze morfologicznej wyrazów (deetymologizacja, perintegracja itp.).
5. Nowe tendencje słowotwórcze języka rosyjskiego.
6. Słowotwórstwo a fleksja: analogie, współzależności, kontrasty.

Morfologia

- I. Przedmiot morfologii. Pojęcie kategorii gramatycznej. Znaczenie gramatyczne.
- II. Rzeczownik.
 1. Klasy rzeczowników. (Rzeczowniki własne / pospolite, żywotne / nieżywotne, konkretne / abstrakcyjne, zbiorowe jednostkowe).
 2. Kategoria rodzaju rzeczowników. Rodzaj rosyjskich rzeczowników nieodmiennych. Rzeczowniki dwurodzajowe.
 3. Kategoria liczby rzeczowników. Singularia i pluralia tantum.
 4. Typy deklinacyjne rzeczowników.
 5. Akcent rzeczowników.
- III. Przymiotnik
 1. Kategoria rodzaju i liczby przymiotników rosyjskich.
 2. Przymiotniki jakościowe, względne, dzierżawcze.
 3. Typy deklinacyjne przymiotników (Typ twardotematowy, miękkotematowy, mieszany. Odmiana przymiotników dzierżawczych).
 4. Krótka forma przymiotników.
 5. Stopień wyższy i najwyższy przymiotników.
 6. Akcent przymiotników.
- IV. Liczebnik.
 1. Klasy liczebników (liczebniki główne, porządkowe, zbiorowe, ułamkowe. nieokreślone).
 2. Kategoria liczby i rodzaj liczebników.
 3. Odmiana i akcentuacja liczebników.
- V. Zaimek.
 1. Klasy zaimków (zaimki osobowe, pytajno-względne, wskazujące. dzierżawcze, przeczące, określające, nieokreślone; zaimek zwrotny).
 2. Deklinacja zaimków.
- VI. Czasownik.
 1. Odmienne i nieodmienne formy czasownika
 2. Tematy fleksyjne czasownika.
 3. Bezokolicznik.

4. Koniugacja czasowników.
5. Aspekt czasowników.
6. Czasy.
7. Tryby czasowników.
8. Czasowniki zwrotne.

VII. Imiesłowy

VIII. Przysłówek (podział, stopniowanie, akcent w przysłówkach).

IX. Przyimek (ogólna charakterystyka).

X. Spójnik (ogólna charakterystyka).

XI. Partykuła (ogólna charakterystyka).

XII. Wykrzyknik (ogólna charakterystyka).

Składnia

1. Omówienie podstawowych wiadomości z gramatyki. Składnia a morfologia, wzajemne relacje, teoretyczne podstawy składni.
2. Przedstawienie podstawowych jednostek syntaktycznych (grupa składniowa a zdanie). Rodzaje połączeń syntaktycznych i składników syntaktycznych. Pojęcie składnika syntaktycznego,
3. Stosunki powstałe między składnikami (szeregi i grupy składniowe). Pojęcie szeregu i ich rodzajów (łącznych, rozłącznych, przeciwstawne, wynikowych, włącznych, uzupełniające). Struktura otwarta i zamknięta szeregów.
4. Grupa wyrazowa i ich podział formalno-gramatyczny, Akomodacja syntaktyczna. Związki zgody, rządu i przynależności, Problemy klasyfikacji związków wyrazowych,
5. Stosunki gramatyczne (objektu, subiektu, uzupełniające, okolicznikowe, określające) powstałe między członem akomodującym i akomodowanym.
6. Główny związek zdania. Koordynacja między podmiotem i orzeczeniem. Predykcja jako kategoria syntaktyczna (modalność i czas) Gramatyczne realizacje zdania paradygmat zdania.
7. Schematy strukturalne zdań i ich rodzaje. Problematyka podziału.
8. Kryteria podziału zdań. Zdania jednoczłonowe i dwuczłonowe. Analiza składniowa wypowiedzeń pojedynczych.
9. Funkcje syntaktyczne podmiotu, orzeczenia, dopełnienia, okolicznika, przydawki. Pojęcie determinanta jako członu odnoszącego się do struktury całego zdania.
10. Funkcje komunikatywne wypowiedzeń. Cel wypowiedzi. Wypowiedzenia oznajmujące, pytające, żądające, życzące, wykrzyknienia. Wypowiedzenie a tekst.

Literatura:

1. E. Bałałykina, A. Bartoszewicz, G. Nikołajew, *Słowotwórstwo rosyjskie dla Polaków*, Warszawa 1990.
2. Bartoszewicz, *Zagadnienia ewolucji współczesnego języka rosyjskiego*, Warszawa 1987.
3. *Gramatyka opisowa współczesnego języka rosyjskiego*, pod red. A. Bartoszewicza, Warszawa 1989.
4. A. Mirowicz, *Gramatyka opisowa języka rosyjskiego*, cz. I, Warszawa 1975.
5. L. Jochym-Kuszlikowa, E. Kossakowska, *Zarys słowotwórstwa rosyjskiego dla Polaków*, Warszawa 1990.
6. Cz. Lachur, *Współczesny język rosyjski. System gramatyczny*, Opole 1998.
7. Р.И. Аванесов, *Русское литературное произношение*, Москва 1984.
8. Е.А. Земская, *Современный русский язык. Словообразование*, Москва 2006.
9. Е.А. Земская, *Словообразование как деятельность*, Москва 1992.

10. В.Н. Немченко, *Современный русский язык. Словообразование*, Москва 1984.
11. Н.М. Шанский, *Очерки по русскому словообразованию*, Москва 2005.
12. Н.М. Шанский, *Лексикология современного русского языка*, Москва 2007.
13. Э.В. Кузнецова, *Лексикология русского языка*, Москва 1989.
14. М.И. Фомина, *Современный русский язык. Лексикология*, Москва 1983.
15. Д.Н. Шмелёв, *Современный русский язык. Лексика*, Москва 1977.
16. В.П. Жуков, А.В. Жуков, *Русская фразеология*, Москва 2006.
17. А.И. Молотков, *Основы фразеологии русского языка*, Ленинград 1977.
18. Н.М. Шанский, *Фразеология современного русского языка*, Москва 1985.
19. Н.М. Шанский, *Русский язык. Лексика. Словообразование*, Москва 1975.
20. *Русская грамматика*, под ред. Н.Ю. Шведовой, т. I, II, Москва 1980.
21. *Краткая русская грамматика*, под ред. Н.Ю. Шведовой и В.В. Лопатина, Москва 1989.
22. *Краткий справочник по современному русскому языку*, под ред. П.А. Леканта, Москва 1995.
23. В.К. Радзиховская, *Морфология современного русского языка. Вводный курс*, Москва 2001.
24. *Современный русский язык. Теория. Анализ языковых единиц*, под ред. Е.И. Добровой, ч. I, II, Москва 2008.
25. *Современный русский язык*, под ред. В.А. Белошапковой, Москва 1997.
26. Д.Э. Розенталь, И.Б. Голуб, М.А. Теленкова, *Современный русский язык*, Москва 1997.
27. В.В. Виноградов, *Русский язык. Грамматическое учение о слове*, Москва 2001.
28. Н.С. Валгина, *Синтаксис современного русского языка*, Москва 1973.

SEMINARIUM DYPLOMOWE

1. Omówienie cech pracy dyplomowej.
 - Sposoby formułowania tezy.
 - Selektywne podejście do materiałów źródłowych.
 - Spójność i logika wywodu.
 - Dobór i wykorzystanie instrumentów badawczych.
 - Krytyczne podejście do wyników własnych badań.
2. Przedstawienie kolejnych etapów pisania pracy.
 - Wybór zagadnienia.
 - Wstępna lektura literatury.
 - Sprecyzowanie tematu.
 - Ustalenie metody badań (kwestionariusz, obserwacje, wywiad).
 - Dalsza lektura (sporządzanie notatek) oraz prowadzenie badań (dokumentacja).
 - Pisanie pracy.
3. Bibliografia, odniesienia w tekście (cytaty, parafraza) – przedstawienie zasad oraz praktyczne ćwiczenia.
4. Styl i struktura pracy (część teoretyczna i część praktyczna).
5. Przedstawianie wyników badań (język, precyzja w przedstawianiu danych, wnioski).

GRAMATYKA KONTRASTYWNA ROSYJSKO-POLSKA

1. Gramatyczna kategoria przypadku. Znaczenie i użycie przypadków w języku polskim i rosyjskim.
2. Inne kategorie gramatyczne: stopień, osoba, strona, rodzaj, czas, aspekt, tryb.
3. Użycie bezokolicznika w języku polskim i rosyjskim.
4. Porównanie użycia form przymiotnych w funkcji substancywnej.
5. Rosyjskie odpowiedniki polskich czasowników *być. mieć. móc. musieć.*
6. Polskie i rosyjskie konstrukcje zaimkowe i przysłówkowe. Użycie zaimków i przysłówków nieokreślonych. Konstrukcje z partykułą *бы*. Rosyjski zaimek *кто*. Rosyjskie odpowiedniki zaimków *сам, žádn, cały, każdy*. Zaimki wskazujące.
7. Porównanie użycia partykuł w języku polskim i rosyjskim. Polskie odpowiedniki partykuły *же*. Rosyjskie odpowiedniki partykuły *не*.
8. Porównanie użycia polskich i rosyjskich przysłówków miejsca (*tu, tam - там, myda, здесь, сюда*).
9. Zakres użycia spójników w języku polskim i rosyjskim.
10. Różnice w użyciu polskich i rosyjskich przyimków.
11. Szyk wyrazów w polskich i rosyjskich zdaniach. Cechy charakterystyczne stylu języka rosyjskiego i polskiego. Sposób połączenia komponentów konstrukcji.
12. Rekcja przypadkowa i przyimkowo-przypadkowa. Rodzaje rekcji. Różnice między językiem polskim a rosyjskim w zakresie rekcji.
13. Rekcja czasowników. Ważniejsze czasowniki rządzące poszczególnymi przypadkami.

Literatura:

1. T. Wójcik, *Gramatyka języka rosyjskiego. Studium kontrastywne*, Warszawa 1975.
2. N. Kowalska, I. Krawczyk, Z. Zaron, *Ćwiczenia z gramatyki opisowej języka rosyjskiego*, Warszawa 1974.
3. Gołubiewa, J. Ząbkowska, *Ćwiczenia z gramatyki praktycznej języka rosyjskiego*, Warszawa 1974.
4. Dulewiczowa, *Gramatyka konfrontatywna rosyjsko-polska. Fonetyka i fonologia. Grafia i ortografia*, Warszawa 1993.
5. Maryniakowa, *Gramatyka konfrontatywna rosyjsko-polska. Morfologia ze słowotwórstwem*, Warszawa 1993.
6. V. Koseska-Toszewa, *Gramatyka konfrontatywna rosyjsko-polska. Składnia*, Warszawa 1993.
7. A. Bogusławski, S. Karolak, *Gramatyka rosyjska w ujęciu funkcjonalnym*, Warszawa 1973.
8. *Polsko-rosyjskie językoznawstwo konfrontatywne. Wybór materiałów*, oprac. J. Wawrzyńczyk, Łódź 1978.
9. M. Czyrko, *Czasowniki rosyjskie (z uwzględnieniem rekcji)*, Warszawa 1986.
10. D. Rozental, C. Michałkiewicz, *Wybór idiomów i zwrotów rosyjskich*, Warszawa 1974.

JEZYK STARO-CERKIEWNO-SŁOWIAŃSKI

1. Ogólna charakterystyka języka staro-cerkiewno-słowiańskiego.
2. Misja Cyryla i Metodego. Powstanie głagolicy i cyrylicy.
3. Początki piśmiennictwa na Rusi.
4. Najdawniejsze zabytki cerkiewne staroruskie.
5. Ogólna charakterystyka systemu głosowego staro-cerkiewno-słowiańskiego. Różnice w stosunku do języka rosyjskiego. Zasadnicze różnice w budowie wyrazu.
6. Rozwój grup *tort, tolt, ort, olt*.
7. Półsamogłoski. Ich brzmienie, pochodzenie. Zanik jerów słabych i ich konsekwencje: wokalizacja jerów mocnych, powstawanie głosek zamkniętych.
8. Ogólna charakterystyka systemu spółgłoskowego. Palatalizacja tylnojęzykowych.
9. Deklinacja rzeczownika. Podział na deklinacje. Deklinacja samogłoskowa i spółgłoskowa. Samogłoskowe twarde i palatalne. Typy spółgłoskowe.
10. Deklinacja zaimka. Zaimki osobowe, wskazujące, pytajne, uogólniające.
11. Deklinacja przymiotnika. Odmiana rzeczownikowa i zaimkowa. Typ twardy i palatalny. Stopniowanie.
12. Liczebniki główne i porządkowe. Ich odmiana.
13. Ogólne uwagi o koniugacji starocerkiewnej. Liczba podwójna. Podział na koniugacje. Temat czasu teraźniejszego i bezokolicznika.
14. Aoryst.
15. Imperfektum.
16. Czas przeszły złożony.
17. Imiesłowy.
18. Bezokolicznik. Tryb rozkazujący i przypuszczający.

Literatura:

1. Г.А. Хабургаев, *Старославянский язык*, Москва 1986.
2. В.Ф. Кривчик, Н.С. Можейко, *Старославянский язык*, Минск 1974.
3. А.И. Изотов, *Старославянский и церковнославянский языки. Грамматика, упражнения, тексты*, Москва 2001.
4. T. Brajerski, *Język staro-cerkiewno-słowiański*, Lublin 1964.
5. T. Lehr-Splawiński, Cz. Bartula, *Zarys gramatyki języka staro-cerkiewno-słowiańskiego na tle porównawczym*, Wrocław 1976.
6. L. Moszyński, *Wstęp do filologii słowiańskiej*, Warszawa 1984.

KSZTAŁCENIE NAUCZYCIELSKIE

PSYCHOLOGIA

Psychologiczne koncepcje człowieka a interpretacja zachowań ucznia i sytuacji w szkole. Wybrane teorie rozwoju człowieka i ich wpływ na praktykę szkolną. Techniki poznawania uczniów oraz ograniczenia stosowanych technik. Kontekst psychologiczny w projektowaniu procesów edukacyjnych.

Projektowanie działań wspomagających rozwój. Czynniki sprzyjające rozwojowi człowieka i hamujące jego rozwój, stadia rozwojowe a zadania edukacyjne możliwości kontroli czynników wpływających na rozwój człowieka. Osobiste plany rozwojowe uczniów. Projektowanie działań edukacyjnych w kontekście specjalnych potrzeb edukacyjnych uczniów. Procesy poznawcze i emocjonalne w planowaniu i realizacji działań dydaktycznych i wychowawczych. Psychologia procesów decyzyjnych w pracy nauczyciela.

Realizacja. Interakcje człowiek dorosły - dziecko a interakcje nauczyciel - uczeń. Mowa i porozumiewanie się w sytuacjach uczenia się i nauczania. Procesy poznawcze, emocjonalno-motywacyjne oraz społeczne w toku samokształcenia. Mechanizmy uczenia się a metody i strategie nauczania. Przystosowanie emocjonalno-społeczne w grupie, w różnych relacjach edukacyjnych. Konflikty i sposoby ich rozwiązywania w grupie rówieśniczej oraz w relacji nauczyciel-uczeń.

Ocenianie i ewaluacja. Psychologia różnic indywidualnych a praktyka. Ocenianie a kształtowanie umiejętności uczenia się. Ocenianie pracy i osiągnięć uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych, Specyficzne problemy uczniów na danym poziomie nauczania (szkoła podstawowa, gimnazjum, szkoła ponadgimnazjalna). Rodzinne uwarunkowania rozwoju możliwe modyfikowanie wpływu. Zaburzenia zachowań, możliwości działań nauczycielskich w zakresie terapii oraz profilaktyki. Nauczyciel jako osoba ucząca się - ewaluacja własnej pracy i osiągnięć.

PEDAGOGIKA

Uwarunkowania, sytuacja wyjściowa i kalania projektowe w edukacji. Myśl pedagogiczna i współczesne nauki pedagogiczne. Międzynarodowy wymiar edukacji. Polityczne uwarunkowania edukacji szkolnej. Koncepcje szkoły. Szkoła jako instytucja społeczna i wychowawcza, Dobór, konstruowanie, modyfikowanie programów nauczania. Uczeń - jego potrzeby i zainteresowania. Diagnozowanie sytuacji wyjściowej uczeń i jego środowisko. Projektowanie działań edukacyjnych. Prawo oświatowe w pracy szkoły i nauczycieli.

Realizacja. Teorie kształcenia i wychowania w masie szkolnej Kierowanie procesem kształcenia i wychowania (kierowanie klasą szkolną, style i strategie kształcenia, klasa szkolna jako środowisko uczenia się i wychowania). Materialne warunki nauczania i uczenia się w klasie szkolnej. Podmiotowe czynniki interweniujące w proces kształcenia i wychowania (praca z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych, modyfikowanie czynników środowiskowych, indywidualizacja).

Środowisko społeczne ucznia. Tworzenie klimatu wychowawczego w szkole. Współpraca z rodzicami. Praca z grupą rówieśniczą. Pozaszkolne instytucje wychowawcze i resocjalizacji. Instytucje upowszechniania kultury - współpraca ze szkołą. Wychowawcza praca szkoły poza szkołą. Współpraca szkoły z pozaszkolnymi instytucjami wychowawczymi. Edukacyjny wpływ mediów - potrzeba oraz sposoby modyfikowania tego wpływu. Modyfikowanie aktywności uczniów w podkulturach młodzieżowych.

Ocenianie i ewaluacja. Ocenianie osiągnięć szkolnych uczniów. Badanie i modyfikowanie czynników wyznaczających osiągnięcia uczniów. Instytucje diagnozowania osiągnięć uczniów. Współdziałanie nauczyciela, uczniów, rodziców oraz szkoły z instytucjami pomocy pedagogicznej. Rodzaje czynników warunkujących zmianę pedagogiczną związanych z uczniem, nauczycielem i szkołą. Ocenianie w kontekście sytuacji poza szkolnych, w jakich znajduje się i może znajdować się uczeń.

Działania nauczyciela na rzecz, własnego rozwoju. Kompetencje nauczyciela. Osobiste koncepcje pedagogiczne nauczyciela. Nauczycielskie samospełniające się przepowiednie. Badanie własnej praktyki oraz poddawanie jej krytyce przez własne publikacje. Tworzenie własnych koncepcji pedagogicznych na podstawie krytycznej refleksji nad aktualnym stanem wiedzy. Tworzenie projektów i planów własnego rozwoju zawodowego. Jakość pracy szkoły i jej mierzenie. Podejmowanie indywidualnych i zespołowych działań na rzecz podnoszenia jakości pracy szkoły.

DYDAKTYKA JĘZYKA ROSYJSKIEGO WRAZ Z NAUCZANIEM WCZESNOSZKOLNYM

ZAŁOŻENIA OGÓLNE

Charakterystyka glottodydaktyki jako dyscypliny naukowej.

- 1.1 Przedmiot, cele i metody badań glottodydaktycznych.
- 1.2 Glottodydaktyka, a dydaktyka ogólna i inne dyscypliny pokrewne.
- 1.3 Relacje pomiędzy glottodydaktyką, a metodyką nauczania języka obcego.

Elementy układu glottodydaktycznego.

- 2.1 Język jako centralny składnik układu.
- 2.2 Język rodzimy a język obcy.
- 2.3 Komunikacja językowa w warunkach naturalnych i sztucznych.

Nauczyciel jako animator procesu uczenia się języka.

- 3.1 Rola i funkcje pełnione przez nauczyciela
- 3.2 Dyspozycje (kompetencje) nauczyciela języka obcego.
- 3.3 Strategie i style sterowania nauką języka obcego.

Właściwości ucznia jako przedmiotu procesu glottodydaktycznego.

- 4.1 Typy uczniów i style uczenia się.
- 4.2 Strategie przyswajania języka.
- 4.3 Motywacyjność – fenomen pierwszorzędnej wagi w uczeniu się języka.
- 4.4 Trudności i niepowodzenia.

Metody nauczania języków obcych

- 5.1 Pojęcia metoda, podejście, chwyt, technika.
- 5.2 Metody konwencjonalne.
- 5.3 Metody innowacyjne.
- 5.4 Rozwijanie umiejętności posługiwania się różnymi technikami, szczególnie w nauczaniu dzieci wczesnoszkolnych:

- rozwijanie sprawności rozumienia ze słuchu poprzez: sztukę i rzemiosło ćwiczenia typu TPR angażujące całe ciało, poprzez pantomimę, słuchanie opowiadanych bądź czytanych bajek;
- rozwijanie sprawności czytania poprzez: ćwiczenia uświadamiające korelację pomiędzy dźwiękami a literkami, za pomocą których się je zapisuje, wzrokowe zapamiętywanie zapisu wyrazu, stosowanie „dużych książek”;
- rozwijanie sprawności mówienia poprzez: piosenki, rytmiczne wierszyki, gry i zabawy, dramę - na przykład z użyciem pacynek.
- rozwijanie sprawności pisania poprzez: gry i zabawy, korespondowanie z rodzimymi użytkownikami języka, przygotowywanie własnych książek, prac projektowych
- poszerzanie słownictwa poprzez stosowanie technik multisensorycznych

Komunikacja obcojęzyczna w klasie.

- 6.1 Cechy komunikacji szkolnej.
- 6.2 Przybliżenie sytuacji szkolnych do naturalnych.
- 6.3 Praca w różnych grupach wiekowych, uświadomienie specyfiki nauczania dzieci wczesnoszkolnych.

CELE

1. Realizacja programu przedmiotu „Dydaktyka języka rosyjskiego” ma na celu przyswojenie przez studentów glottodydaktycznej wiedzy praktycznej o sposobach,

środkach i procedurach kształtowania umiejętności ustnego i pisemnego komunikowania się w języku rosyjskim oraz niezbędnej glottodydaktycznej wiedzy teoretycznej opisującej i tłumaczącej zarówno rozumienie władania tym językiem i nabywania umiejętności językowych, jak i uwarunkowania uczenia się języka oraz kierowania tym uczeniem się. Przystwojenie w niezbędnym zakresie teoretycznej wiedzy z uwzględnieniem wkładu do tej wiedzy najbardziej reprezentatywnych koncepcji i teorii glottodydaktycznych będzie sprzyjać kształtowaniu się postaw otwartych wobec tendencji modernizacyjnych, gotowości do optymalizowania działalności dydaktycznej oraz ograniczaniu zasięgu nastawień konserwatywnych i działań rutynowych.

2. Metodologiczną podstawę wyjaśniania i uzasadniania praktycznej wiedzy glottodydaktycznej, w tym również stosowania właściwych technik, środków i procedur pracy dydaktycznej oraz kształtowania pożądanych właściwości nauczyciela języka obcego stanowi komunikacyjna teoria nauki języka obcego. Naczelne założenia i postulaty tej teorii w odniesieniu do praktycznej działalności dydaktycznej znajdują wyraz w pojęciu podejścia komunikacyjnego w dydaktyce języka rosyjskiego.
3. Zadania nauczyciela języka obcego implikują określone jego właściwości, które znajdują wyraz w jego wiedzy i różnorodnych umiejętnościach glottodydaktycznych. Z kolei zakres tych zadań, ich treść dydaktyczną i charakter określa podejście komunikacyjne. Do podstawowych rodzajów właściwości glottodydaktycznych nauczyciela języka obcego należy:
 - a) kompetencja lingwistyczna i komunikacyjno – pragmatyczna znajdująca wyraz, w szczególności, w swobodnym i poprawnym posługiwaniu się językiem obcym;
 - b) kompetencja kulturowo – realioznawcza, której częścią jest wiedza o kraju nauczanego języka;
 - c) kompetencja glottodydaktyczna, której zasadniczym składnikiem jest wiedza oraz umiejętności efektywnego kierowania procesem uczenia się i stwarzania odpowiednich warunków do tego uczenia się;
 - d) kompetencja pedagogiczna i ogólnodydaktyczna wyrażająca się w zdolnościach i umiejętnościach praktycznej realizacji ogólnodydaktycznych zasad nauczania / uczenia się.

TREŚCI PROGRAMOWE

I. Lekcja języka obcego

1. Główne założenia kierowania procesem glottodydaktycznym
2. System glottodydaktyczny i jego charakterystyka
3. Specyfika nauczania / uczenia języka rosyjskiego w polskim audytorium
4. Komponenty lekcji języka obcego
5. Typy lekcji i ich charakterystyka
6. Konspekt lekcji i jego struktura
7. Etapy w przygotowaniu nauczyciela języka obcego do lekcji.

II. Okres wstępny

1. Ogólna charakterystyka – cele i zadania
2. Kształtowanie elementarnych nawyków i umiejętności mownych (receptywnych i reproduktywnych).

III. Nauczanie wymowy

1. Czynniki determinujące prawidłową wymowę
2. Segmentalne i suprasegmentalne elementy i ich charakterystyka

3. Procedury czynności dydaktycznych.
- IV. Nauczanie leksyki
 1. Rola i miejsce leksyki w procesie glottodydaktycznym
 2. Jednostki minimum leksykalnego i kryteria ich doboru
 3. Sposoby semantyzacji materiału leksykalnego
 4. Procedury czynności dydaktycznych.
- V. Nauczanie gramatyki
 1. Rola i miejsce gramatyki w procesie nauczania
 2. Charakterystyka gramatyki dydaktycznej
 3. Dobór i organizacja materiału gramatycznego
 4. Indukcja i dedukcja w opanowaniu materiału gramatycznego
 5. Interferencja w przyswajaniu materiału gramatycznego
 6. Procedury czynności dydaktycznych.
- VI. Nauczanie rozumienia mowy ze słuchu
 1. Rozumienie mowy ze słuchu jako rodzaj działalności komunikacyjnej, cele i zadania
 2. Proces percepcji i rozumienia mowy ustnej
 3. Mechanizmy mowne warunkujące proces rozumienia ze słuchu
 4. Ćwiczenia w rozumieniu mowy ze słuchu.
- VII. Nauczanie czytania
 1. Czytanie jako rodzaj działalności komunikacyjnej, cele i zadania
 2. Psychofizjologiczna istota czytania
 3. Wskaźniki psychofizjologicznego mechanizmu czytania
 4. Rozumienie przy czytaniu, poziomy rozumienia
 5. Rodzaje czytania i ich charakterystyka
 6. Domysł językowy i jego znaczenie
 7. Ćwiczenia w czytaniu
- VIII. Nauczanie mowy ustnej
 1. Cele i zadania nauczania mowy ustnej
 2. Monolog i dialog, ich charakterystyka
 3. Charakterystyka ćwiczeń mechanizujących i syntetycznych
 4. Rodzaje ćwiczeń w oparciu o teksty adaptowane i preparowane
 5. Rodzaje ćwiczeń w oparciu o tekst literacki i publicystyczny
- IX. Nauczanie mowy pisanej
 1. Mowa pisana jako rodzaj działalności mownej
 2. Ćwiczenia ukierunkowane na techniczny aspekt mowy pisanej
 3. Ćwiczenia ortograficzne
 4. Ćwiczenia ukierunkowane na redagowanie tekstu pisanego
- X. Zagadnienia realioznawstwa, lingwoznawstwa, kulturologii i lingwokulturologii – podstawowe pojęcia
- XI. Materiały glottodydaktyczne
 1. Rola i znaczenie pogładowości w akwizycji języka obcego
 2. Rodzaje materiałów glottodydaktycznych i ich charakterystyka
- XII. Programy nauczania i podręczniki, plany dydaktyczne nauczyciela języka rosyjskiego
 1. Struktura programów nauczania
 2. Struktura podręczników: „Wstriecha” I,II,III; „Kak dieła?” I,II,III
 3. Wzajemne związki i współzależności w relacji: programy – podręczniki
 4. Podstawowe komponenty planów dydaktycznych nauczyciela języka rosyjskiego
- XIII. Kontrola i ocena wyników nauczania
 1. Rola i miejsce kontroli w procesie glottodydaktycznym

2. Kontrola bieżąca, etapowa i końcowa
3. Testy w kontroli i ocenie aspektów języka i rodzajów działalności mownej
4. Rodzaje testów.

XIV. Zajęcia pozalekcyjne i pozaszkolne i ich rola w doskonaleniu przyswajanego języka rosyjskiego

Uwagi:

- a) Na roku II i III odbywają się hospitacje lekcji języka rosyjskiego prowadzone przez nauczycieli: 30 godz. – II rok; 50 godz. – III rok.
- b) Warunki zaliczenia: aktywny udział studentów w zajęciach; ustne kolokwium w końcu VI semestru.
- c) Egzamin – na początku października studenci otrzymują wykaz zagadnień egzaminacyjnych, które są skorelowane z danym programem.

Literatura:

a) w języku polskim

1. Komorowska H., 1999, *Metodyka nauczania języków obcych*, WSiP, Warszawa.
2. Markunas A., 1993, *Wybrane zagadnienia dydaktyki języka kierunkowego na neofilologii*, Wyd. Naukowe UAM, Poznań.
3. Pfeiffer W., 2001, *Nauka języków obcych. Od praktyki do praktyki*, Poznań.
4. Siek-Piskozub T., *Gry, zabawy i symulacje w procesie glottodydaktycznym*, Poznań 1995.
5. Woźniewicz W., 1987, *Kierowanie procesem glottodydaktycznym*, PWN, Warszawa.
6. Komorowska H., 1978, *Sukces i niepowodzenie w nauce języka obcego*, WSiP, Warszawa.
7. Komorowska H., 1984, *Testy w nauczaniu języków obcych*, wyd. II, WSiP, Warszawa.
8. Krakowian B., 1985, *O nauczaniu rozumienia mowy obcojęzycznej*, WSiP, Warszawa.
9. Kurcz I., 2000, *Psychologia języka i komunikacji*, Wyd. Naukowe „SCHOLAR”, Warszawa.
10. Pacholczyk T., 1990, *Metodyka kierowania procesem czytania w języku rosyjskim*, Wyd. CDN, Poznań.
11. Paliński A., 1983, *Sprawność czytania w nauczaniu języka rosyjskiego*, WSiP, Warszawa.
12. Ronowicz E., 1979, *Kierunki w metodyce nauczania języków obcych*, PWN, Warszawa.
13. Szałek M., 1992, *Sposoby podnoszenia motywacji na lekcjach języka obcego*, Wyd. „Art. Print”, Poznań.
14. Szulc A., 1994, *Słownik dydaktyki języków obcych*, PWN, Warszawa.
15. Woźniewicz W., 1987, *Metodyka lekcji języka rosyjskiego*, WSiP, Warszawa.

b) w języku rosyjskim

16. Верещагин Е.М., Костомаров В.Г., 1990, *Язык и культура; лингвострановедение в преподавании русского языка как иностранного*, «Русский язык», Москва.
17. Grochowski I., 1978, *Методика обучения русскому языку*, PWN, Warszawa.
18. Митрофанова О.Д., Костомаров В.Г., 1990, *Методика преподавания русского языка как иностранного*, «Русский язык», Москва.

19. Пассов Е.И., 1989, *Основы коммуникативной методики обучения иноязычному общению*, «Русский язык», Москва.
20. Пассов Е.И., 1988, *Урок иностранного языка*, «Просвещение», Москва.
21. Прохоров Ю.Е., 1998, *Лингвострановедение. Культуроведение. Страноведение; теория и практика обучения русскому языку как иностранному*, ГИРЯиП, Москва.
22. *Формановская Н.И., 1998, Коммуникативно – прагматические аспекты единиц общения*, ГИРЯиП, Москва.

TEORIA UCZENIA I NAUCZANIA

1. Nauczanie języka obcego: definicja, cele, zasięg i podstawowe pojęcia.
 - Proces uczenia się a proces nauczania.
 - Teoria uczenia i uczenia się.
 - Dyscypliny naukowe istotne dla teorii uczenia się i nauczania.
 - Podejście, metoda, technika i strategia – definicje.
2. Pojęcie języka, uczenia się i nauczania.
3. Przyswajanie języka ojczystego.
 - Etapy przyswajania języka ojczystego.
 - Teorie przyswajania języka ojczystego (behawiorystyczna, kognitywna, funkcjonalna i interakcjonistyczna).
 - Podstawowe zagadnienia (kompetencja a użycie języka, rozumienie a produkcja, uniwersalia językowe, język, myśl i rzeczywistość, *input* i *output*).
4. Porównanie procesów przyswajania pierwszego języka i uczenia się języka obcego.
 - Hipoteza krytycznego wieku.
 - Zagadnienia z zakresu neurologii i rozwoju psychoruchowego.
 - Zagadnienia z zakresu rozwoju kognitywnego i afektywnego.
5. Teorie procesu uczenia się i ich wpływ na teorie uczenia się języka obcego.
 - Warunkowanie klasyczne i operatywne.
 - Kognitywizm.
 - Psychologia humanistyczna.
 - Typy uczenia się Gagne'a.
 - Teoria Inteligencji Wielorakiej.
6. Zmienne jednostkowe w procesie uczenia się języka.
 - Wiek.
 - Zespół cech ułatwiających uczenie się języka (*language aptitude*).
 - Zmienne kognitywne (m.in. style uczenia się).
 - Zmienne afektywne (osobowościowe).
7. Rola społeczeństwa i kultury w procesie uczenia się języka.
8. Wpływ pierwszego języka na uczenie się języka obcego.
 - Analiza Kontrastywna.
 - Gramatyka Uniwersalna.
9. Teoria międzyjęzyka i analiza błędów językowych.
10. Wybrane teorie uczenia się/przyswajania języka obcego.
 - Hipotezy Krashena.
 - Model McLaughlin'a i Białystok.
 - Model akulturacji Schumann'a.
 - Interakcjonizm (M.Long, L.Vygotsky).
11. Kompetencja komunikacyjna.
12. Przegląd ważniejszych metod nauczania języka obcego.
 - Metoda Gramatyczno-Tłumaczeniowa.
 - Metoda Audiolingwalna.
 - Metoda Bezpośrednia.
 - Metoda Kognitywna.
 - *The Silent Way*.
 - *Community Language Learning*.

- *TPR i the Natural Approach.*
- *Suggestopedia.*
- Metoda Allana.
- Programowanie Neurolingwistyczne.

Literatura do wyboru prowadzącego.

HIGIENA I EMISJA GŁOSU

1. Budowa i działanie narządu głosu.
2. Higiena głosu.
3. Patologia głosu.
4. Rezonans.
5. Poprawna i staranna artykulacja.
6. Ćwiczenia: ruchowe, oddechowe, fonacyjne indywidualne, w parach i w grupach.
7. Prezentacja filmu pt. *Profilaktyka i rehabilitacja osób narażonych na choroby narządu głosu.*

Literatura do wyboru prowadzącego.

PRAWO OŚWIATOWE

Omówione zostaną następujące zagadnienia:

- obowiązki nauczycieli,
- wymagania kwalifikacyjne,
- awans zawodowy nauczycieli,
- nawiązanie, zmiana i rozwiązanie stosunku pracy,
- warunki pracy i wynagrodzenie,
- uprawnienia socjalne i urlopy,
- system oświaty i bezpieczeństwo w szkołach,
- zadania i kompetencje organu prowadzącego,
- ramowy plan nauczania,
- typy szkół,
- programy nauczania i podręczniki,
- wychowanie przedszkolne, obowiązek szkolny,
- zarządzanie szkołami i placówkami,
- organizacja kształcenia, wychowania i opieki.

Zajęcia prowadzone są metodami aktywizującymi, w toku których słuchacze mają możliwość analizowania dokumentów, wyciągania wniosków, zapoznania się z przepisami ustawy Karta nauczyciela i ustawy o systemie oświaty.

Słuchacze mają możliwość przejrzania ponad 200 interpretacji przepisów przygotowanych przez pracowników Ministerstwa Edukacji Narodowej i specjalistów w zakresie oświatowego prawa pracy.

Literatura:

Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 roku Karta nauczyciela, jednolity tekst z 2006 roku Dz. U. nr 97, poz. 674).

Ustawa z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty, jednolity tekst z 2004 roku Dz. U. nr 256, poz. 2572 ze zmianami)

Rozporządzenie MENiS z dnia 31 grudnia 2002 roku w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (Dz. U. z 2003 roku nr 6, poz. 69).

Przepisy wykonawcze: ponad 200 rozporządzeń Ministra Edukacji Narodowej.

PRZEDMIOTY UZUPEŁNIAJĄCE

WYCHOWANIE ZDROWOTNE

Celem przedmiotu jest zainteresowanie słuchaczy problematyką zdrowotną.

Kurs obejmuje następujące zagadnienia:

- Zdrowie i czynniki warunkujące.
- Higiena osobista i otoczenia
- Bezpieczeństwo i pierwsza pomoc.
- Pojęcie stylu życia, zachowania prozdrowotne.
- Żywność i żywienie.
- Psychospołeczne aspekty zdrowia, życie bez nałogów.
- Szkoła promująca zdrowie.
- Konsekwencje zaniedbań zdrowego odżywiania, np. otyłość.
- Wybrane czynniki ryzyka chorób oraz możliwości ograniczenia ich wpływu na zdrowie

Literatura:

Literatura zalecana przez MEN do wyboru przez nauczyciela prowadzącego.

INNE PRZEDMIOTY

TECHNOLOGIA INFORMACYJNA W NAUCZANIU JEZYKA OBCEGO

Zasady eksploatacji komputerów. Obsługa systemu operacyjnego Windows. Edycja tekstu. Utrwalanie na nośnikach elektronicznych. Tworzenie katalogów plików. Scalanie dokumentów. Wstawianie obrazów. Tworzenie prostych baz danych. Posługiwanie się programami baz danych. Obsługa arkusza kalkulacyjnego. Obsługa drukarki, skanera, kopiarki, nagrywarki CD, aparatu cyfrowego, faksu. Znajomość podstawowych materiałów eksploatacyjnych. Obsługa poczty elektronicznej. Tworzenie grup adresatów. Obsługa chatu. Obsługa odtwarzacza DVD i CD. Sprawne korzystanie z Internetu: obsługa wyszukiwarki, zapisywanie stron, umieszczanie informacji na stronie szkoły lub własnej. Przegląd oprogramowania do nauki języków obcych. Oprogramowanie testujące. Praca w tandemach na odległość. Zasady Internetu rosyjskiego – RU (portale, wyszukiwarki, serwisy tematyczne, internetowe radio i przekazy video). E-learning – nauka przez Internet.

LEKTORAT DRUGIEGO JEZYKA OBCEGO

Słuchacz posiada po zakończeniu kursu umiejętności językowo charakterystyczne dla poziomu **B2**.

Osoba posługująca się językiem na tym poziomie rozumie znaczenie głównych wątków przekazu zawartego w złożonych tekstach na tematy konkretne i abstrakcyjne. Potrafi porozumiewać się na tyle płynnie i spontanicznie, by prowadzić normalną rozmowę z rodzimym rozmówcą. Potrafi formułować przejrzyste i szczegółowe wypowiedzi ustne lub pisemne, a także wyjaśniać swoje stanowisko w sprawach będących przedmiotem dyskusji.

Kurs obejmuje następujące zagadnienia:

- Pierwsze kontakty.
- Opis członków rodziny, kręgu znajomych.
- Czynności dnia powszedniego, opis przebiegu dnia, weekendu.
- Sytuacje dnia codziennego.
- Orientacja w mieście, opis drogi, pytania o drogę.
- Zaproszenia na różne uroczystości, przyjęcie zaproszenia.
- Spędzanie czasu wolnego.
- Określanie czasu, terminów.
- Formułowanie życzeń na różne okazje.
- Boże Narodzenie, Wielkanoc oraz inne święta.
- Sposoby obchodzenia świąt, tradycje.
- Artykuły spożywcze, zwyczaje żywieniowe.
- Przepisy na ulubione potrawy.
- Rozmówki w restauracji, kawiarni.
- Moje mieszkanie, mój dom – opis miejsca zamieszkania, swojego pokoju, umeblowanie pomieszczeń.
- Ogłoszenia mieszkaniowe, szukanie mieszkania.
- Części ciała, części ubrań, cechy charakteru - opis osób.
- Wykonywane zawody.
- Rola sportu w życiu człowieka.
- Podróże i środki transportu.
- Możliwości spędzania wakacji w różnych krajach, planowanie, spędzanie wakacji.
- Opis pogody, prognoza pogody.
- Choroby, wizyta u lekarza.
- Życie na wsi i w mieście – plusy i minusy.
- Środowisko naturalne – degradacja i ochrona.
- Stosunki międzyludzkie, opowiadanie o uczuciach.
- Życie rodzinne, sytuacje konfliktowe w rodzinie.
- Biografie i życiorysy.
- Branża usługowa (poczta, pralnia chemiczna itp.).
- Rola mediów w życiu człowieka.
- Praca młodzieży – plusy i minusy.
- Mój wymarzony zawód – plusy i minusy.
- Szkoła i system szkolnictwa w Polsce i kraju docelowym.
- Studia zagranicą – plusy i minusy.

- Rola kobiety w społeczeństwie; podział obowiązków w rodzinie; formy rodzinne w kraju docelowym i w Polsce – porównanie.
- Grupy z marginesu życia społecznego – problemy osób starszych i upośledzonych – integracja czy izolacja?
- Możliwości ustawicznego kształcenia się.
- Dbłość o zdrowie, problem otyłości, dieta.
- Bajki, opowiadanie bajek.
- Elementy realizacyjne.
- Bezrobocie, poszukiwanie pracy.
- Problem upływu czasu.
- Praca domowa, urządzenia kuchenne.
- Szkoła i proces kształcenia w kraju docelowym.
- Typowe zachowania rodzimych użytkowników j. angielskiego/niemieckiego, Polaków i przedstawicieli innych narodów.
- Prawa człowieka i partie polityczne.

Literatura

Podręcznik do wyboru prowadzącego.

Dodatkowe materiały przygotowane przez prowadzącego.

PRAKTYKI PEDAGOGICZNE

W ramach praktyk nauczycielskich studenci zapoznają się całościowo z życiem szkoły, z prowadzeniem dokumentacji szkolnej, ze specyfiką szkoły, w której odbywają praktykę, hospitują lekcje doświadczonych nauczycieli z języka obcego (rosyjskiego) oraz samodzielnie prowadzą lekcje z języka obcego (rosyjskiego), zgodnie ze specjalnością.

1. HOSPITACJE:

Praktykant, przydzielony do zespołu odnośnego języka, hospituje lekcje doświadczonych nauczycieli, prowadząc protokoły obserwacji. Protokoły są prowadzone początkowo z uwzględnieniem niektórych, wybranych faz lekcji, a następnie obejmują całość jednostek lekcyjnych. Student wyodrębnia czynności nauczyciela, czynności ucznia, stosowane materiały glottodydaktyczne i środki techniczne, rejestruje przebieg interakcji w czasie zajęć, notuje zadania domowe. W czasie omawiania lekcji zwraca uwagę na różnice pomiędzy założonym przez nauczyciela planem a jego konkretną realizacją, tj. docieka przyczyn konieczności zmiany planu. Praktykant wykonuje więc następujące czynności:

- uczestniczy w zebraniach zespołu przedmiotowego;
- hospituje lekcje z języka obcego;
- sporządza protokoły obserwacji lekcji;
- zapoznaje się z materiałami glottodydaktycznymi, stosowanymi w szkole;
- zapoznaje się z technicznymi środkami nauczania i narzędziami informatycznymi, używanymi w szkole;
- notuje swoje spostrzeżenia w zakresie postaw uczniów, motywacji, zachowań oceniania przez nauczyciela i reakcji uczniów, reakcje, wynikające z obserwacji uczestniczącej, rozumianej jako faza wstępna badania *action research* Czas na realizację: łącznie 30 godzin (II rok) i 50 godz. (III rok)

2. PROWADZENIE LEKCJI:

Student przygotowuje konspekty lekcji, konsultowane z nauczycielem - opiekunem praktykantów, wprowadza ewentualne korekty, wykonuje niezbędne pomoce dydaktyczne, np. plansze, folie, mapy, programy komputerowe, gromadzi materiały pomocnicze, np. słowniki, materiały dla uczniów (papier, kredki, klej, patyczki i in.). Następnie przeprowadza lekcje zgodnie z rozkładem zajęć w szkole, w obecności opiekuna praktyk i innych praktykantów. Po każdej lekcji odbywa się dyskusja, w której student omawia założoną koncepcję lekcji i jej realizację, wskazuje na ewentualne niepowodzenia i ich przyczyny. W tej fazie praktyk student często dokonuje wyboru tematu pracy dyplomowej. Szczególną uwagę należy zwrócić na refleksję dydaktyczną w czasie prowadzenia lekcji, a następnie dążyć do utrwalenia na piśmie przebiegu lekcji i swoich spostrzeżeń, zgodnie z metodologią *action research*. Przeprowadzone lekcje są oceniane przez opiekuna praktykantów w szkole oraz wyrywkowo hospitowane i oceniane przez wykładowcę dydaktyka. Czynności studenta:

- przygotowanie konspektu lekcji,
- przygotowanie materiałów pomocniczych,
- zapoznanie się z prowadzeniem dziennika klasowego,
- przeprowadzenie samodzielnie 60 lekcji,
- omówienie wybranych lekcji,
- wprowadzenie poprawek do konspektów po dyskusji
- przygotowanie się do oceny wyników pracy ucznia,
- wystawienie ocen
- kontrola zadań domowych,

- przygotowanie prac klasowych w różnych formach: krótkie testy, wypracowania,
- ocena prac klasowych;
- ewaluacja w formie rozmowy z uczniami.

Czas: łącznie 60 godzin (III rok).

3. ŻYCIE SZKOŁY:

Praktykant zapoznaje się z całokształtem funkcjonowania szkoły, z organizacją procesu dydaktycznego i wychowawczego, z zasadami organizowania opieki dla uczniów w internacie, z organizacją imprez rekreacyjnych, sportowych, krajoznawczych i kulturalnych, z organizowaniem kontaktów szkoły ze środowiskiem rodzinnym ucznia, z organizacją zebrań dla rodziców, działalnością poradni psychologicznych, logopedycznych czy innych (jeśli takie istnieją na terenie szkoły) z zasadami higieny szkolnej, z prowadzeniem dokumentacji szkoły, z organizacją uroczystości i rytmem roku szkolnego, z zasadami polityki kadrowej w szkolnictwie. Szkolenie przeprowadza dyrektor szkoły lub wyznaczona przez niego osoba.

Czas: 10 godzin (III rok).